

Nr 573.

Av herr **Larsson** i Stockholm **m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 231, angående vissa åtgärder till främjande av bostadsförsörjningen.

Kungl. Maj:ts proposition till årets riksdag om bostadsförsörjningen är i huvudsak begränsad till preciseringar och detaljerande tillägg till de av förra årets riksdag godkända nya grunderna för den nya bostadspolitiken. I anledning av propositionen önska vi framhålla och föreslå följande.

Med hänsyn till det skärpta ekonomiska läget och till angelägenheten av största möjliga återhållsamhet i de offentliga utgifterna biträda vi Kungl. Maj:ts ståndpunkt att tillsvidare begränsa familjebostadsbidragen till redan befintliga lägenheter — färdiga senast den 1 januari 1948 — och trekronorsbidraget till av kommun eller allmännyttigt företag förvaltad hus, uppfört efter den 1 juli 1946. Vad särskilt familjebostadsbidragen angår utgör likväl den olikställighet mellan redan befintliga och nyuppförda lägenheter, som härmed skulle upprätthållas, en svår olägenhet. Den betydande utgiftsökning, som ett undantagslöst genomförande av de vid fjolårets riksdag beslutade nya bostadsrabatterna skulle medföra, måste emellertid godtagas såsom avgörande skäl för ett uppskov.

Lånegränsen för enskilda byggnadsföretagare har vid fjolårets riksdag höjts till för vissa särskilda fall 90 %. Däremot gäller allttjämt för låntagare av denna kategori, till skillnad från övriga låntagare, en extra amorteringsskyldighet av en procent av lånebeloppet under de första sex åren. Vi kunna icke finna några skäl för denna diskriminerande behandling av en företagarkategori, som — i trots av att bostadsproduktionens nödtvungna begränsning under senare år särskilt drabbat denna kategori — ändock svarar för en betydande del av den sammanlagda produktionen av flerfamiljshus med tertiärlån. Den tanke på vilken villkoret vilar, nämligen att amorteringen bör kunna ske hastigare under den tid då underhållskostnaderna äro lägre, synes oss icke tillräckligt bärande. Därest man ändock i praxis vill låta den komma till uttryck i lånevillkorens utformning, saknas alla skäl att begränsa sig till allenast en kategori av byggnadslåntagare; den borde då gälla alla lika. En sådan komplikation av lånevillkoren för övriga kategorier torde väl icke nu ifrågakomma, och vi hemställa alltså, att det särskilda amorteringstvänet för enskilda företagare måtte bortfalla.

I samband härmed vilja vi upptaga ännu ett spörsmål. Såsom av de i propositionen lämnade sifferuppgifterna framgår ha enskilda företagare i allt mindre omfattning lämnats tillfälle att medverka i bostadsproduktionen. Av större betydelse än de i viss mån ogynnsammare lånevillkor, som gälla för denna kategori, torde härvid ha varit det förhållandet, att kommunerna vid sin fördelning av byggnadskvoten i vissa fall icke lämnat erforderligt utrymme åt enskilda företagare. En sådan utveckling finna vi olycklig och, om den drives till sina extrema konsekvenser, äventyrlig både ur bostadsekonomiska och kommunalfinansiella synpunkter.

Även om det må vara förklarligt, att en kommun i tider av bostadsbrist och minskad byggnation söker förskaffa sig viss bestämmanderätt över fördelningen av byggnadskvoten, torde härav icke behöva följa, att de enskilda företagen undanträngas från bostadsproduktionen. Den moderna byggnadslagstiftningen och den offentliga kreditgivningen ge det allmänna tillräckliga möjligheter att hävda sina intressen utan att själva bostadsproduktionen behöver till betydande del kommunaliseras. Det är å andra sidan angeläget, att den stimulans genom erfarenheter och idéer i arkitektoniskt, bostadssocialt och byggnadsekonomiskt hänseende, som tävlingen mellan ett flertal olika företagare erfarenhetsmässigt medför, icke skjutes åt sidan och förkväves. Överallt i vårt land, i små och stora orter, möter man talande exempel på vad också enskilda företagens insatser på stadsplaneteknikens och bostadsfrågans område kunna betyda. Den kontrollapparat, som efter vad nyss erinrats i olika former står till myndigheternas förfogande, innebär tillräcklig trygghet mot missbruk. Vi vilja alltså med kraft understryka vikten av att olika företagsformer i fri tävlan med varandra och på i huvudsak lika villkor få arbeta inom bostadsproduktionen. Därvid kommer det att visa sig i vilken utsträckning de olika företagsformerna kunna bygga bäst och billigast.

Då bostadspolitikens uppgift är att skaffa människorna goda och billiga bostäder men icke att genomföra vissa mera ideologiskt än praktiskt betingade kommunaliseringar, bör vid den statliga kreditgivningen tillses, att den kommunala verksamheten är organiserad på ett sätt, som i längden kan antagas leda till goda resultat, och att sålunda den kostnadskontroll, som ett fritt entreprenadssystem medför, också får tillfälle att fullt ut göra sig gällande. I samma syfte äro givetvis även åtgärder mot de kartellbildningar och monopolistiska prisöverenskommelser, som verka fördyrande inom byggnadsfacket, väl motiverade.

I anledning av skrivelse av 1947 års riksdag har i propositionen upptagits frågan om vad som skall förstås med allmännyttiga bostadsföretag, och Kungl. Maj:t föreslår härvid, efter av byggnadslånebyrån verkställd utredning, att bostadsföretag icke må erkännas såsom allmännyttiga med mindre vederbörande kommun utser åtminstone majoriteten av företaget styrelse. Härutöver kräves att styrelseledamöter, som eventuellt icke väljas av kommunen, endast må utses

av personer eller företag vilka kunna betraktas såsom fullt fristående från egentliga byggnadsföretagarintressen. I denna fråga har förekommit följande.

Hittills har gällt att till allmännyttigt bostadsföretag hänföras dels kommunägda företag, dels, efter kommunförslag och byggnadslånebyråns särskilda prövning, annat företag som bedrivs utan enskilt vinstsyfte och som är underkastat väsentligt kommunalt inflytande. I ett cirkulär i maj 1947 har byggnadslånebyrån närmare preciserat denna regel så att till företag av denna kategori hänföras, förutom praktiskt taget helt kommunägda företag, sådana där kommun utser flertalet styrelseledamöter och slutligen, efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall, bostadsföretag där kommun utser mindre än flertalet, dock minst två styrelseledamöter.

Efter motioner vid förra årets riksdag med hemställan bl. a. att samtliga styrelseledamöter i allmännyttiga bostadsföretag skola utses av kommun hemställde riksdagen hos Kungl. Maj:t om förslag till innevarande års riksdag vilka företag som borde hänföras till denna kategori. Den utredning byggnadslånebyrån i anledning härav haft i uppdrag att utföra har utmynnat i den ståndpunkt, som i propositionen framlagts.

Även om skäl kunna anföras för den av Kungl. Maj:t föreslagna regeln, skulle enligt vår mening denna undantagslösa tillämpning leda till att åtskilliga personer, som nu på ett förtjänstfullt sätt deltaga i den aktiva bostadspolitiken, komme att utestängas från sådan verksamhet. Byggnadslånebyrån erinrar själv därom att många kommuner ännu länge komme att sakna erforderlig administrativ utrustning och erfarenhet på detta område och att värdefulla insatser kunde väntas från företag med erfarenhet av organisationsarbete, bostadsproduktion och förvaltning, dock utan att i sådana sammanhang företräda intressen åsyftande enskild vinst.

Med hänsyn till vad vi sålunda anfört anse vi, att vid bifall till den av Kungl. Maj:t föreslagna huvudregeln alltjämt bör bibehållas den hittillsvarande möjligheten att såsom allmännyttigt bostadsföretag efter prövning av omständigheterna i varje fall må godkännas även företag i vars styrelse kommun utser mindre än flertalet, dock minst två ledamöter.

Att i bostadsföretags styrelse ej böra inväljas — av kommun ej mindre än av annan delägare — personer som företräda byggnadsföretagarintressen och som sålunda vid prövning av entreprenadanbud och i liknande fall måste anses jäviga, finna vi självfallet riktigt. Enahande jävförhållande föreligger emellertid även — vilket propositionen förbigår — i fråga om anställda vid byggnadsföretag, alltså exempelvis byggnadsarbetare eller representanter för organisation, omfattande sådana anställda.

Enligt föreliggande prognoser å bostadsmarknadens utveckling — vilka vi visserligen finna väl sangviniska — skulle, främst på grund av den minskade hushållsbildningen, utsikter föreligga till en avveckling av den nuvarande bristsituationen under de första åren av 1950-talet. Med återvunnen

balans mellan tillgång och efterfrågan bör den nu rådande stränga regleringen av bostadsmarknaden avvecklas. Härav skulle med all säkerhet följa en bättre anpassning mellan bostäder och bostadsbehov och ett bättre utnyttjande av bostadsbeståndet i dess helhet. Dagens bostadspolitiska åtgärder böra avvägas med hänsyn till önskvärdheten av en dylik utveckling, och särskilt böra åtgärder av generell subventionskaraktär betraktas och utformas såsom provisorier. Ändock måste vi, i betraktande av det nuvarande prisläget och dess stegrings-tendenser, alltjämt biträda de förslag om sådana åtgärder, som även årets bostadsproposition innehåller. Vi motsätta oss icke heller förslaget om införande av en femte subventionsgrupp, därest kostnadsutvecklingen ger anledning därtill, eller inrättande av en särskild vintersubvention.

Med återopande av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen vid prövningen av i Kungl. Maj:ts proposition nr 231 framlagda förslag måtte beakta de synpunkter och förslag, som här ovan framförts.

Stockholm den 26 maj 1948.

Yngve Larsson.

Edvin Jacobsson
i Igelsbo.

Bertil von Friesen.

Filip Kristensson.
